

Ruserna och Dnjeprs Forsar

Av Dr. Philos. Pär Sandin

De så kallade ruserna, som kom att ge namn åt Ryskland, hade som bekant skandinaviskt ursprung. Enligt den mest berömda källan, den medeltida ryska Nestorskrönikan, bad lokalbefolkningen i nordvästra Ryssland en skandinavisk stam, de s.k. *Rus'* (Русь), att härska över dem, efter att de en längre tid hade härjats i inbördes fejder och av yttre fiender (inklusive andra östfärande skandinaver, vars samlingsbeteckning var *vajager* [vännigar]). *Rus'* är att jämföra med finskans och estniskans Ruotsi/Rotsi (= Sverige) och härleds tvivelsutan från ett fornsvenskt/urnordiskt ord besläktat med 'rodd'. "En förklaring som lagts fram under senare år är att ordet ... kommer direkt från ett fornsvenskt **rodR* eller **rodz*, som betytt 'rodd' och också kan ha avsett besättningarna i svenska flottor med roddarskepp", Larsson s. 15. Det är däremot idag omtvistat huruvida det svenska kustområdet

Roslagen har någon del i äran. Osäkert är också hur välkommet rusernas maktövertagande i själva verket var, men klart är att en primitiv statsbildning med skandinavisk härskardynasti och aristokrati uppstod på 800-talet, vilken omsider kom att sträcka sig längs nästan hela floden Dnjepr, från Novgorod i norr till Kiev och ännu längre i söder. De nordiska kolonistörerna bevarade sitt språk i flera generationer och andra aspekter av sin kultur i århundraden. Deras värde, dock mot slutet säkerligen mer slaviskt än skandinaviskt till sin karaktär, föll slutgiltigt när mongolerna intog Kiev år 1240.

Jag ska inte här försöka sammanfatta rusernas och de östfärande nordbornas historia, utan vill främst rekommendera Mats G. Larssons utmärkta bok *Rusernas rike*, samt Ved Søren Sørensen, *De russisk-nordiske forhold i vikingetiden*, en användbar källsamling med danska översättningar av såväl

runstenar och andra skandinaviska källor som ryska, arabiska, grekiska, franker-latinska och kazar-hebreiska texter. Själv tänkte jag presentera en av de viktigare källorna, ett stycke ur ett grekiskt verk från 900-talet, vilket beskriver rusernas årliga handelsfärd till Konstantinopel längs floden Dnjepr. Det som väckt störst uppmärksamhet med denna text är att författaren namnger Dnjeprs forsar på två språk, "slaviska" och "rusiska" – och att de "rusiska" namnen obestridligen är av fornnordisk karaktär. Texten är sålunda ett av de säkrare bevisen för att ruserna var skandinaver till ursprunget, och att de ännu vid mitten av niohundralet behöll sitt fornnordiska modersmål.

Verket ifråga är sammanställt av Östroms kejsare Konstantin VII Porfyrogennetos (905–59). Det går vanligen under namnet *De imperio administrando*, "Om imperiets skötsel", och kan dateras till åren 948–52. Som

namnet antyder är det ett slags "handledning i imperialism", riktad i första hand till kejsarsen Romanos. Dess huvudsakliga ärende är utrikespolitiskt: By-sans' angränsande folk beskrivs med avseende på deras historia, nuvarande maktförhållanden och den kejsertliga politiken; det beskrivs hur kejsaren har agerat och föreskrives hur kejsaren bör agera i olika realpolitiska hänseenden. Då verket inte skrevs med offentligheten i åtanke slipper läsaren ideologiska och propagandistiska excesser och får en jämförelsevis saklig och realistisk beskrivning av de historiska geopolitiska förhållandena.

Jag översätter här kapitel nio, som alltså behandlar ruserna. Kapitlets ursprung och förhållande till resten av verket är omdiskuterat. Konstantin tycks ha använt en separat källa, nedtecknad omkring 944, som i sin tur hämtat sin information från en skando-rusisk polyglott i Kiev eller Konstantinopel. Se Obolenskij, s. 18–20, för en diskussion. Stycket finns tidigare översatt till danska i Sørensen, s. 94–97, en något förenklad översättning från Jenkins' engelska (Jenkins, s. 57–63). Föreliggande översättning är gjord direkt från grekiskan. Språket är emellanåt rörigt och till och med obegripligt, men jag har försökt översätta så ordagrant som möjligt. Någon gång markeras absurditeter som tyder på en förvanskad text med *crux* (†), och uppenbara luckor i texten med tre punkter (...).

Namnskicket, alltså Konstantins grekiska återgivning av slaviska och nordiska ord, utgör en vetenskap för sig. Egennamnen är inkonsekvent återgivna och ofta extremt förvanskade.

Problemen har givit upphov till hyllmeter lärda studier (några av vilka citeras här: se litteraturförteckning i slutet av artikeln). Här återges samtliga namn med en direkt transkribering av grekiskan; deras ursprung och etymologi diskuteras i den på teksten följande kommentaren. Kommentaren behandlar huvudsakligen ort- och personnamns betydelse och etymologi. En utförligare kommentar är Obolenskij's från 1962, av vilken den föreliggande är starkt avhängig – referenser till denna förkortas "Ob.". Den nummerade styckeindelningen är min egen, avsedd att underlätta referenserna.

Konstantin Porfyrogenetos, *De imperio administrando*, kapitel 9:

Om rhoserna som kommer till Konstantinopel från Rhosland med monoxylor

1. De skepp som kommer ner till Konstantinopel från yttre Rhosland är dels från Nevogardá, där Sfendosthlávos, som till rhosernas furste Ingor, har sitt säte, å andra sidan från befästningen Miliníska och från Telioútza och Tzernigóga och från Vouseggradé. Alla dessa kommer ner längs floden Dánapris och lägger till vid befästningen Kioáva, den som kallas Sambatás.

2. Slaverna, rhosernas vasaller – de som kallas kriviteíner samt lenzaninerna och de övriga slaviska länderna – hugger skeppen i sina berg om vintern, och sätter samman dem, och när tillfället kommer, då isen smälter, bär de dem till de närbelägna sjöarna. Och eftersom sjöarna mynnar ut i floden Dánapris, så far de ut från dem – alla till samma flod – och beger sig till Kioáva, och de drar upp dem

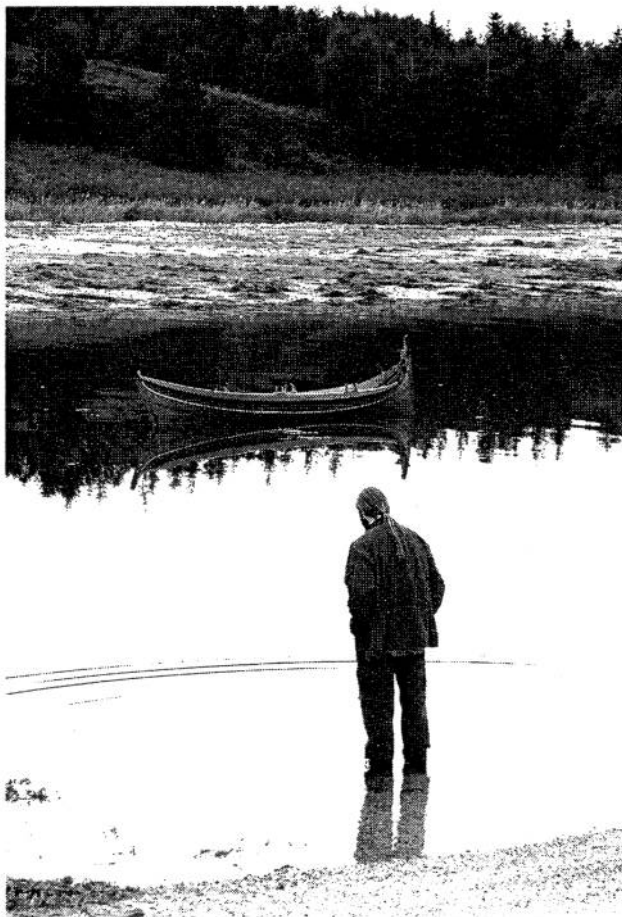
till riggning och säljer dem till rhoserna. Rhoserna köper skrovet och enbart detta – de monterar ner sina gamla skepp och tar bänkar och årtullar från dessa, och de utrustar med övrig tackling.

3. I juni månad sätter de av nedför floden Dánapris, och lägger till vid Vitetzévi, vilket är en befästning som är tributskyldig åt rhoserna, och de samlas där i två eller tre dagar, tills dess att alla skepp har kommit samman. Då sätter de av, och färdas nerför den nämnda Dánapris-floden. 4. Först kommer de till den första forsén, som kallas Nessoupî, vilket på rhosiska och slaviska betyder "sov inte". Dess fors är smal som bredden av *tzikanistirion*. I dess mitt är höga, djupt rotade klippskär som sticker upp som öar. När vattnet kommer mot dessa och flödar över, och forsar ner ifrån dem till den lägre nivån, skapar det ett högt oljud och är skräckinjagande. Därför vågar inte rhoserna gå emellan dem, utan de lägger in till sidan, sätter ut människorna på det torra, lämnar de övriga sakerna i skeppen, och så trevar de sig fram med nakna fötter, så att de inte ska krocka med någon sten. Detta gör de med vissa vid aktern, andra mittskepps, åter andra vid fören som stakar sig fram med störar, och på detta sätt tar de sig med all försiktighet förbi denna första fors via flodens sida och bank. När de tagit sig förbi denna fors tar de åter ombord de övriga från torra land och seglar. 5. Och de kommer till den andra forsén, som på rhosiska kallas Oulvorsí, på slaviska Ostrovouniprákh, vilket betyder "forsens holme". Även denna är lik den första, svår och besvärlig att ta sig förbi. De

sätter åter ut folket och leder skeppen igenom den, på samma sätt som förra gången. 6. På samma sätt tar de sig även förbi den tredje forsens, den så kallade Gelandri, vilket på slaviska betyder "forsens dån", och likaså den fjärde forsens, den stora, som på rhosiska kallas Aeifór, på slaviska Neasít, eftersom pelikanerna häckar på forsens klippor. 7. Vid denna fors drar de upp alla skepp på land med fören inåt, och de män som avdelats att hålla vakt går ur med dem. De ger sig av, och dessa män håller vakt mot patzinakerna utan att sova. De andra tar upp de övriga sakerna som de har i skeppen och för slavarna i sina kedjor på torra land sex mil, tills dess att man har passerat forsens. Där-
 efter fraktar de

sina skepp till den bortre delen av forsens, vissa genom att släpa dem, andra bärande dem på sina axlar. Sedan slänger de ut dem i floden, lägger i sin last, bordar skeppen, och seglar åter. 8. Så kommer de till den femte forsens, som på rhosiska kallas Baroufóros, på slaviska Voulniprákh, ef-

tersom den mynnar i en stor sjö, och de för åter in sina skepp till flodens sida, på samma sätt som vid första och andra forsens. 9. De kommer till den sjätte forsens, som på rhosiska kallas Leánti, på slaviska Veroútzzi, vilket betyder

"vattnets kokande", och de passerar den på samma vis. Efter detta seglar de vidare och kommer till den sjunde forsens, som på rhosiska heter Stroúkoun, på slaviska Naprezí, vilket betyder "liten fors". 10. Och de kommer vidare till den så kallade Varionfjärden, där chersoniterna tar

sig igenom från Rhosland och patzinakerna tar sig till Cherson. Denna fjärd är på bredden stor som hippodromen, och på höjden nerifrån upp till dit þvännerna tittar nerþ, så långt som en pil när som man skjuter

nedifrån upp. Därför kommer patzinakerna till denna plats och beknagar rhoserna. 11. När de tagit sig förbi denna plats når de ön som kallas Ayíos Grigorios, och på denna ö förrättar de sina offer, eftersom där står en väldig ek. Och de offerar levande hanar, andra bröd, kött, och av vad var och en äger. De fäster även pilar i en ring runtomkring, som deras sed föreskriver. De kastar även lott om hanarna; om de ska slakta dem, och om de även ska äta dem, eller

om de ska låta dem leva. Efter denna ö fruktar inte rhoserna patzinakerna förrän de kommer till floden Selinás.

12. Sedan seglar de därifrån och far i fyra dagar tills de kommer fram till sjön som utgör flodens mynning, där även Ayíos Etherios' ö ligger. Efter att ha

lagt till vid denna ö vilar de sig där i två eller tre dagar, och de ombesörjer sina skepp med den tackling de utelämnat: rigg, mast och roder, som de har fört med sig.

13. Då som sagt denna sjö utgör denna flods mynning, och sträcker sig ända ut till havet, och då *Ayros Etherios'* ö ligger vid havet, så ger de sig därifrån iväg till floden *Dánastris*, och när de har kommit i säkerhet där vilar de åter. När ett lämpligt tillfälle kommer lägger de ut och kommer ner till floden som kallas *Áspros*. 14. De vilar där på samma sätt och sätter åter av, och färdas mot *Selinás*, till floden *Danouvios'* så kallade sidogren. Patzinakerna springer efter dem tills dess de når *Selinás*. Varje gång havet sköljer iland ett skepp lägger samtliga till, för att tillsammans kunna ställa upp en enad front mot patzinakerna. 15. Efter *Selinás* fruktar de däremot ingen, utan kommer in på bulgarisk mark, och därefter till *Danouvios'* mynning. Från *Danouvios* tar de sig till *Konopás*, och från *Konopás* till *Konstántia ...* till floden *Varna*, och från *Varna* far de till floden *Ditzína*, av vilket allt är bulgarisk mark. Från *Ditzína* tar de sig till *Mesimvrías* områden, och i och med dessa slutar så till sist deras plågfyllda, skräckfyllda, svårframkomliga och besvärliga seglats.

16. Desamma rhosers hårda livsföring om vintern är som följer. När november kommer, ger sig deras furstar genast ut från *Kiavos* tillsammans med samtliga rhoser. De beger sig på *polidima*, vilket betyder "rundor", det vill säga till de slaviska länderna: *dervianerna*, *drougoviterna*, *krivitzerna*, *severierna* och de

övriga slaver som är *rhosernas* vasaller. Hela vintern underhålls de där, men när floden *Dánapris'* is från och med månaden april åter börjar smälta far de ner till *Kiavos*. Så tar de åter sina skepp, såsom har beskrivits, utrustar dem, och beger sig till *Romarriket*.

NOTER

Rhoserna, Rhosland (Ῥῶς, Ῥωσία): det konventionella sättet att på grekiska återge *rusernas* etniska beteckning. Se Ob. s. 20–23 om namnet och om kontroverserna beträffande *ruserna* och deras roll i *Rysslands* grundläggande.

Monoxyler (τὰ μονόξυλα): så betecknas genom hela kapitlet de skepp med vilka *ruserna* färdas nedför *Dnjepr*. Namnet betyder "av ett enda trä" och verkar ursprungligen ha syftat på ett slags kanoter gjorda av urgröpta trästockar (Ob. s. 23). Av det följande verkar det uppenbart att skeppen måste vara större än så; beteckningen kan bero på ett missförstånd eller används som nedlåtande term. Se Ob. s. 23–25 för en diskussion. Jarle Øvrehus föreslår att epitetet kan tänkas syfta på att skeppen byggs av ett enkelt träslag (ek eller fur) snarare än ur en enda trädstam, vilket är tänkvärt. I det följande översätts termen helt enkelt med "skepp".

1. Yttre Rhosland (ἡ ἔξω Ῥωσία). Oklart vad som åsyftas med "yttre"; möjligen området i norr kring *Holmgård* (*Novgorod*), som ligger närmare *Östersjön* och *svearnas* hemland, medan det "inre *Ryssland*" då är trakten kring *Kiev* i söder. Ob. s. 25–26.

Nevogardá (Νεβογαρδά). *Novgorod*, känt från de isländska

sagorna som *Hólmgarðr* (*Holmgård*). Slaviska *gorod*, *-grad* har samma etymologiska ursprung som *gård*, men i det slaviska sammanhanget syftar det på en befäst plats. Det verkar som om *skandinaverna* tog intryck av de många befästa *-gorod* man fann i österled, ty man kom att kalla hela landet för *Gårdariki* (*Garðariki*). Ob. s. 29.

Sfendosthlávos, son av Ingor (Σφενδοσθλάβος, ὁ υἱὸς Ἰγγωρ). Den *rusiska* härskardynastin i *Ryssland* grundades enligt källorna av *Rurik* i mitten av 800-talet. *Rurik* dog 879. Hans son hette *Ingvar*, vilket förryskas till *Igor* – här presenteras en mellanform. Redan i den tredje generationen ser vi att fursten har fått ett slaviskt namn. Det vore visserligen lockande att även här se ett slags mellanform, och sätta första ledet i samband med namnet *Sven* (*Svjatoslavs* ställföreträdande härledare i barndomen hette för övrigt *Svenald*: Larsson s. 38). Namnet identifieras dock som det ryska *Svjatoslav*, möjligen kommunicerat till författaren i en *forbulgarisk* nasaliserad form (Ob. s. 27). Om *Svjatoslav* se även Larsson s. 38, 39.

Har sitt säte (ἐκαθέζετο). I manuskripten används förflutet tempus, "hade sitt säte", men det är troligt att detta är en senare redigering, tillkommen efter *Svjatoslavs* död, med tanke på att fadern *Igor* i samma mening beskrivs som vid liv och herre över *Ryssland*. Ob. s. 18–19.

Miliniska (Μιλινίσκα): *Smolensk*. **Teliótzta** (Τελιούτζα): trol. *Ljubetj*, vid floden *Dnjepr* nordväst om *Tjernigov*. **Zernigóga** (Τζερνιγῶγα): *Tjernigov*. **Vou-segradé** (Βουσεργαδέ): *Vysjgovo*

rod/Vysjegrad, vilket låg ca tjugo km norr om Kiev, ungefär vid Dnjeprs och Desnas sammanflöde. **Dánapris** (Δάναπρις): Dnjepr. Ob. s. 30–31.

Kioáva ... som kallas Sambatás (τὸ Κιοάβα, τὸ ἐπινομαζόμενον Σαμβατάς): Kiev, herresäte i ruseriket. I fornnordiska källor heter staden Könugård. Vad "Sambatás" ska betyda är inte klarlagt. Flera arabiska källor nämner *Zānbat*, en stad som ska ligga i utkanten av slavernas länder. Namnet har härletts från såväl fornsvenska som slaviska, armeniska, ungerska och turkiska. Se Ob. s. 32–33 för referenser och diskussion.

2. Krivitéiner (Κριβηταιηνοί): krivičerna, från takten kring övre Dnjepr, Dvina och Volga. Deras huvudort var Smolensk. **Lenzaninerna** (Λενζανήνοι): ljacherna, d.v.s. polackerna. Se Ob. s. 34–35 och Larsson s. 10 (karta).

3. Vítetzévi (Βιτετζέβη): Vitičev, några mil söder om Kiev. Möjligen är denna stad att identifiera med det Vitaholm som förekommer på en norsk runsten från Alstad, Hof sogn (nr. N 62): "Engle reste denna sten efter Torald, sin son, som vart död i Vitaholm, mellan Ustaholm och Gårdanke." Översättning av Larsson, s. 170, som vidare skriver "i så fall skulle Ustaholm kunna motsvara fästet Ustje längre ner utmed Dnjepr. Vitičev ligger alltså mellan detta och Kiev, vilket skulle kunna förklara inskriftens formulering".

4. Nessoupi (<N>εσσοπι). Mycket omdiskuterat. Det verkar troligt att Konstantin uppfattat namnet på detta sätt, och att handskrifternas Essoupi beror på ett avskrivningsfel. Hans etymologi

stämmer då överens ned ryska *ne spi* (fornslaviska *ne sūpi*), som betyder just "sov inte". Falk, s. 83–92, 249–50, argumenterar dock för att det hela beror på ett missförstånd, och att det egentliga namnet var *ustupi*, pluralis av *ustupū*, fornukrainska för "klippavsats", "stup". Motsvarande namn på svenska skulle bli något i stil med *Stupfors*, vilket finns belagt i Norrland. Det finns goda skäl för att tro att detta kan stämma: se Ob. s. 42–43.

Tzikanistirion (τζικανιστήριον). Den kejsertliga ridbanan, vars bredd är okänd. Namnet härleds från det persiska ordet för hästpolo, vilket var vad man sysslade med där.

5. Oulvorsí ... Ostrovouniprákh (Οὐλβορσί ... Ὀστροβουνιπράχ). Ostrovinjpräg/-porog betyder "öfors". Det fornnordiska namnet rekonstrueras som dativ/lokativ av Holmfors, i den dialektala formen (H)ulmfors. Falk s. 104 ff., Ob. s. 45.

6. Gelandri (Γελανδρί). Konstantin verkar ta miste på språket här: namnet är ett fornnordiskt particip *gællandi*, "starkt ljudande" (jfr "hanegäll", eng. "yell"), substantiverat och/eller personifierat. Det slaviska namnet har utelämnats, möjligt beroende på ett avskrivningsfel. Falk s. 124 ff., Ob. s. 46.

Aeifór (Αειφόρ ... Νεασήτ). Det nordiska namnet är omtvistat: antingen *Aiforr*, "ständigt våldsamt", eller **Aid-fors*, Edfors. "Ed-" är vanligt förekommande i svenska ortnamn och betyder "landtunga mellan två farbara vatten, över vilken båtarna måste dragas" (Svensk Uppslagsbok). Falk s. 129–50, Ob. s. 46–47. Men "Aifur" före-

kommer på en gotländsk runsten: "Bjartmålad uppställde denna sten Hegbjarn och hans broder Rodvisl, Oystain och Emund, som har uppställt stenar efter Ravn söder om Rufstain. De kom vida till Aifur. Vifil gav uppdraget." Larsson s. 42, 170.

Neasít (Νεασήτ). Slaviska *nejesyti*, *nejasjt*, betyder "omättlig", och detta, "den omättlige", är det egentliga namnet på forsén, som var Dnjeprs våldsmaste. Men *nejasjt* betyder också pelikan, och Konstantin har därför trott att pelikaner är bakgrunden till namnet. Ob. s. 47–48.

7. Patzinakerna (Πατζινακίται). Petjenegerna, rusernas ärkefiender såväl som handelspartner, ett turkiskt nomadfolk som härjade söder om rusernas områden. I Frans G. Bengtssons Röde Orm, del 2, sjunde och åttonde kapitlet, har Orm och hans kumpaner stort besvär med dessa då de färdas nerför Dnjepr.

Slavarna. Författaren använder uttrycket *psichária* (ψυχάρια), "små själar" om slavarna, vilket förekommer endast några få gånger i medeltida grekiska. Jämför det ryska uttrycket "själar" för livegna, känt från Gogols roman *Döda själar*.

8. Baroufóros ... Voulniprákh (Βαρουφόρος ... Βουλνηπράχ). Troligen Bårfors, "vågfors", efter fornnordiska båra, "våg". Det slaviska namnet betyder samma sak, av *vlúna* ("våg") och *pragŭ* ("fors"). Det är dock oklart vad "en stor sjö" har med detta att göra. Ob. s. 48–49. Se Falk s. 163 ff. för en annan teori.

9. Leánti ... Veróúti (Λεάντι ... Βερούτι). Åter ett particip (se 6 ovan), le(i)andi,

leende, d.v.s. "skrattande", även här antingen substantiverat "leendet" eller personifierat "den leende". Den slaviska motsvarigheten är ett particip med något annorlunda mening: *virŭcŭi* (Вѣручѣи), av *virĕti*, "koka", "bubbla". Falk s. 183 ff., Ob. s. 49–50.

Stroukoun ... Naprezi

(Στρούκουν ... Ναπρεζί). Strukum (-om), dativ plural av struk(a), "förträngningarna, där strömfåran stryker tätt utmed stränderna", Falk s. 207, jfr s. 208 ff.; Ob. s. 50–51. Det slaviska namnet är svårare att identifiera. Falk föreslår en plausibel emending till *Ναστρεζί* (Nastrezi), vilket skulle sätta ordet i samband med det slaviska *strezi* (стрѣжь), synonymt och etymologiskt identiskt med struk(a). Falk s. 217 ff., Ob. s. 51–52.

10. Vvarion-fjärden (τὸ ... πέραμα τοῦ Βραρίου). Manuskriften ger *Κραρίου* (Krarion-), men Falks emending är övertygande: *Vrār færia*, Vräfjärden, där vrār betyder "hörn", "krök", är i perfekt överensstämmelse med det geografiska sammanhanget. Falk s. 38, 214 (karta), Ob. s. 52.

Chersoniterna ... Cherson.

Gammal grekisk koloni på Krim, relativt oberoende tills dess kejsar Teofilos (829–42) sände en ståthållare: Se *De imperio administrando*, kap. 42 (Jenkins s. 183–85).

Det tvännerna tittar ner†.

Obegripligt korruptel.

11. Αγίος Grigorios (ὁ Ἅγιος Γρηγόριος). Sankt Göran, ett av de viktigaste helgonen i den ortodoxa kyrkan.

Efter denna ö ... Selinás.

Sulina, Donaudentats mellersta utlopp. Påståendet säger det rakt motsatta till vad som skild-

ras i det följande, nämligen att ruserna efter denna ö har besvär med petjenegerna *ända till dess* de når Sulina. Jfr stycke 15.

12. Αγίος Etherios' ö (ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Αἰθερίου). På denna ö i Dnjeprs mynning, idag känd som Berezanij, har man funnit en runsten som utgjort gavel till en stenkista: "Grane gjorde denna stenkista efter Karl, sin kamrat." Visst tyder på att upphovsmannen kan ha varit gotlänning. Larsson s. 40–41, 170; Ob. s. 56.

13. Áspros. Troligen vid Dnjestrs mynning. Ob. s. 57.

14. Danouvíos'

(Δανουβίου): Donaus.

15. Konopás (Κωνοπάς): troligen en ö i Donaus delta, har identifierats på skilda vis. **Konstantia** (Κωνσταντία): Constantia i dagens Rumänien.

Varna (Βάρνα): vid dagens bulgariska stad med samma namn; floden känd som Provardija. **Ditzína** (Διτιζίνα). Idag Kamčija. **Mesimvriás områden** (τῆς Μεσημβρίας μέρη): en bulgarisk ort vid svartahavskusten heter idag Nesebâr. Ob. s. 57.

16. Detta stycke tros ha en annan källa än de tidigare, troligtvis slavisk: de slaviska namnen är relativt korrekt återgivna, och den slaviska termen *polyudie* används direkt utan något urskuldande "det såkallade" e.dyl. Ob. s. 19, 58–59.

Poldierna (πολύδια).

Polyudie var en slavisk term som syftade på den tribut eller skatt som furstarna utkrävde av sina undersåtar. Termen kunde också, som i detta fall, beteckna den resa furstarna gjorde i sina tributskyldiga områden för att driva in skatten. Ob. s. 59–60.

Dervianerna (Δερβιάνων):

handskrifterna har *βερβιάνων*, vilket förmodligen är felaktigt: folket bör identifieras med drevljanerna, vilka levde väster om Dnjeprs mellersta sträcka. **Drougoviterna** (Δρουγουβιτών): dregovicerna, vilka levde norr om drevljanerna. **Krivitzerna** (Κριβιτζών): krivitzerna (se ovan, stycke 2). **Severierna** (Σεβερίων): severjanerna, öster om Dnjepr. Ob. s. 60–61, Larsson s. 10 (karta)

Romarriket (Ῥωμανία): Bysans.

LITTERATUR

FALK, K.-O. Dneprforsarnas namn i Konstantin VII Porfyrogenetos' De administrando imperio. Lund, 1951 (Lunds Universitets Årsskrift, n.f. avd. 1, 46:4).

JENKINS: Constantine Porphyrogenitus. De administrando imperio. Greek text ed. by G. Moravcsik, English transl. by R. J. H. Jenkins. Budapest, 1949 (ed. 2. Washington, D.C.: Dumbarton Oaks, 1967 = Corpus fontium historiae Byzantinae, 1).

LARSSON, Mats G. Rusernas rike: Nordborna och Rysslands födelse. Stockholm: Atlantis, 1993 (återtryckt i samlingsvolymen Vikingar i österled, Stockholm: Atlantis, 1997).

OBOLENSKIJ [OB.]: Constantine Porphyrogenitus. De administrando imperio. Vol. 2, Commentary; by F. Dvornik, ... D. Obolensky a.o.; ed. by R. J. H. Jenkins. London 1962 (D. Obolenskij kommentar till kapitel 9, s. 16–61).

SØRENSEN, Ved Søren. De russisk-nordiske forhold i vikingetiden (Historie og samfund / kilder og tal). Köpenhamn: Gyldendal, 1973.